THE LIBRARY OF CONGRESS

PN
4119
.E5
Copy 2

Author

Title

Imprint

16—47072-3 GPO

ELEMENTA RHETORICES,

SEU

ARTIS ORATORIÆ,

PRÆCEPTA

E

JUVENCIO ALIISQUE DESUMPTA.

1876

WASHINGTON CITY:

PRINTED BY W. Q. FORCE.

.....

1836

PN 4119
.E5
copy 2.

DE ARTE RHETORICÆ.

Prolusio.

1. *Quæstio.* Quæ sunt Rhetoricæ Elementa?

Responsio. Duo potissimum, scilicet, definitio ac divisio. Discat enim oportet ante omnia candidatus artis cujuslibet aut scientiæ, quæ sit illa, sive ars sive scientia, deinde quas in partes distribuatur.

2. *Q.* Quid est Rhetorica?

R. Est ars bene dicendi, sic appellata à verbo Græco, ρεω, dico, ex quo proveniunt Ρήτωρ, Rhetor, et Ρητορικη seu Ars Oratoria.

3. Quid est Ars?

R. Facultas est, quæ certis præceptis continetur, quæ si optimè cognita, penitusque perspecta fuerint, nunquam fallunt.

4. Quid est bene dicere?

R. Est optimis sententiis, verbisque lectissimis dicere.

5. Quis est finis Oratoris?

R. Est persuadere dicendo.

6. Quod est officium Oratoris?

R. Est dicere appositè ad persuadendum.

7. Qui non reipsâ persuadet, potestne perfectus Orator dici?

R. Potest, modo ea proferat, quæ ad persuadendum idonea sunt.

8. Quot sunt Eloquentiæ partes, seu (quod idem est,) quæ sunt munera Oratoris propria?

R. Quinque sunt; Inventio, Dispositio, Elocutio, Memoria, Pronuntiatio.

9. Quid est Inventio?

R. Est excogitatio rerum verarum, aut verisimilium, quibus probabile reddatur, quod probare contendit Orator.

10. Quid est dispositio?

R. Est rerum inventarum in ordinem distributio.

11. Quid est Elocutio?

R. Est idoneorum verborum ad res inventas accommodatio.

12. Quid est Memoria?

R. Est rerum inventarum, ac verborum firma recordatio.

13. Quid est Pronuntiatio?

R. Est corporis et vocis ea moderatio, quam res inventæ ac verba postulant.

14. Quibus rebus comparantur quinque illæ partes Eloquentiæ?

R. Naturâ, Arte, Exercitatione, Imitatione.

15. Quid exigit Natura ad Eloquentiam?

R. Multa, tam ex parte animi, quam corporis.

16. Quid requirit ex parte animi?

R. Certas mentis et ingenii dotes, ad inveniendum, exornandum, et recordandum aptas.

17. Quid ex parte corporis postulat?

R. Latera firma, canoram vocem, solutam linguam, oris et totius corporis honestam conformationem.

18. Quid ars ad Eloquentiam confert?

R. Perficit ea quæ à naturâ data sunt.

19. Quid efficit Exercitatio?

R. Ea perficit, quæ dedit Natura et quæ ars expolivit.

PARS PRIMA.

De Oratoria Elocutione.

20. Quid est Elocutio Oratoria?

R. Elocutio nihil aliud est quam scribendi ratio numerosa et ornata. Numerosam efficiunt Periodi, ornatam Tropi et Figuræ, quorum usus maxime acquiritur amplificatione et imitatione.

21. Quibus capitibus periodi præcepta continentur?

R. Primo, afferenda est accurata periodi definitio; deinde, videndum quibus constet partibus; tum, quis sit usus ejusdem legitimus; quarto, quâ sit arte contexenda; denique, præcepta variis exemplis confirmanda sunt.

22. Quid est Periodus?

R. Vox ista, Periodus, Græca est, significatque circuitum, ambitum et comprehensionem quamdam verborum ab initio ad finem, ut ait Aristoteles, breviter deductam. Definiri Periodus rectè potest: "Sententia, sive oratio brevis, certis partibus à se invicem suspensis, numerosè comprehensa."

23. Quot qualitates ad Periodum requiruntur?

R Tres. Prima, ut sit oratio brevis, nempe quæ facile conspici, pronuntiari, memoriâ teneri possit. Altera, ut ejus partes sint aliæ ex aliis aptæ, cohærentes, et suspensæ. Tertia, ut numerosa sit. In quo numerus iste consistit, dicetur Articulo secundo.

24. Quænam sunt partes periodi?

R. Majores vocantur membra, à Græcis, cola: Minores incisa, Græce, commata.

25. Quid est membrum Periodi?

R. Est Periodi pars major, sensum aliquem habens, sed imperfectum, qui scilicet ab antecedentibus membris aut consequentibus pendeat: ex. gr. "Si amico laboranti opem tulisses;" en primum Periodi membrum, ex quo sequi alterum debet: v. g. "Nunquam ille profecto in tantam calamitatem incidisset:" en alterum membrum à priori dependens.

26. Quænam sunt dotes Membri Periodici.

R. Tres: prima, ut illi sensus aliquis subsit: sensum autem efficit verbum activum aliquod, aut passivum, suo regimini, ut loquuntur, adjunctum: ex. gr. "Amico laboranti opem ferre." Altera, ut sensus ille sit imperfectus, et ab alio dependens membro: ut, "si opem tulisses," &c. Tertia, ut non sit nimis prolixum.

27. Quomodo Rhetores definiunt Magnitudinem?

R. Definiunt eam quæ uno spiritu commodè proferri possit, qualis fere est Hexametri versus, cui sex pedes attributi fuerunt, quia continenti, nec intermisso spiritu volvi non incommodè possunt. Hæc tamen magnitudo non ita est observanda religiosè, ut protrahi ulterius non possit, præsertim si spiritus dicentis longiorem ferat verborum ambitum, aut rei gravitas illum poscat.

28. Quid est Incisum?

R. Est pars brevior membri periodici, sensu aut magnitudine idoneâ carens; in quo nempè desideratur verbum, aut mensura hexametro versui par: ut, *in hac iniquitate*

rerum: en Incisum verbo carens. Item; *in hac perturbatione temporum:* adde verbum, ex. gr. *nemo est*, efficies membrum unum: subjice duo incisa cum suo verbo, alterum habebis membrum et Periodum perfectum: "*Nemo est in hac perturbatione temporum, in hac iniquitate rerum, quin ubivis* (1um incisum) *quam ibi ubi est* (alterum incisum) *esse malit.*

29. Quot membris constare Periodus potest?

R. Uno, duobus, tribus aut quatuor: interdum pluribus, sed rariùs. Quæ uno constat, vocatur Monocolos: quæ duobus, Dicolos seu bimembris: quæ tribus, Tricolos seu trimembris: quæ quatuor, Tetracolos sive quadrimembris.

30. Est-ne semper utendum Periodis?

R. Non semper: Licet interdum dicere membràtim, aut incisìm, maxime cum adhibentur figuræ, cum amplificationis velut acies instruitur. Periodicè vulgo dicendum in exordiis, in majoribus ratiocinationis propositionibus, &c.

31. Quid est Periodicè dicere?

R. Est uti frequentibus Periodis. In quo diligenter cavendum, ne omnes pari numero membrorum constent, sed longiores brevioribus appositè misceantur.

32. Quid est membratim ant incisim dicere?

R. Est varia frequentare incisa, vel membra quæ nullo inter se nexu jungantur: ex. gr. "*Hunc principem natura finxit ad regnum: Virtus ad pietatem erudivit: Fortuna evexit ad solium: Fortitudo victoriis coronavit*"

33. Quomodo ad Periodum reducetur Phrasis incisis vel membris composita?

R. Jungendo membra hæc vel incisa inter se aliquo vinculo; cum prædictâ sententiâ sic oportet facere: ex. gr. "*Hunc principem non modo Natura finxit ad regnum, virtus ad pietatem erudivit, fortuna evexit ad solium; sed etiam victoriis ingentibus fortitudo coronavit.*"

34. Da exemplum aliud orationis incisim fusæ?

R. Ex Oratione pro Archiâ Poetâ: "*Studia litterarum adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.*"

35. Quænam sunt Vitia Periodi?

R. Hæc præcipua: Si parum compta et numerosa

sit; si obscura; si longior; si referta verbis inanibus, quæ numero tantùm auribusque serviant; si eodem sæpius modo claudatur.

36. Quid confert orationi Periodus?

R. Ut suavius ad aures accidat, molliusque ac facilius in animum influat.

37. Quid opus est facto ut Periodus componatur?

R. 1o. Est eligenda sententia, quæ Periodi materia sit. 2o. Quærendæ partes et membra, è quibus Periodi corpus constet. 3o. Membra illa inter se nectenda sunt. 4o. Verba certo sunt ordine disponenda, unde numerus et suavitas orationis existat. Materiam Periodi subministrat inventio oratoria, et ipsum dicendi argumentum.

38. In quo consistit numerus.

R. In certâ quâdam syllabarum modo brevium, modo longarum collocatione, quæ aures mulceat, et quemdam quasi concentum efficiat. Aurium judicio magis dignoscitur, quam præceptis explicatur.

39. Quid præcipit Tullius de numero Oratorio?

R. "*Neque numerosa*, inquit, *oratio debet esse, ut poëma; neque extra numerum, ut sermo vulgi.*" Cavendum in primis est, ne iisdem pedibus, eodemque numero Periodi omnes claudantur. Plus artis et laboris est in dilatandâ Periodo, sive in membris illius inveniendis.

40. Quo pacto dilatari Periodus et in plura fundi membra potest?

R. Primo, per definitionem singularum vocum, è quibus propositio Periodi componitur. Placet, ex. gr. propositionem hanc periodicè amplificare: "*Deus virtutem remuneratur.*" Expone quæ notio subjecti sit huic voci, *Deus*, tum isti *virtus*, denique, huic postremæ, *remuneratur. Cum Deus rerum omnium supremus arbiter sit, idemque proborum et improborum Judex æquissimus, nemini dubium esse potest quin quidquid piè, sapienter et ex officio virtutis fuerit gestum, amplissimâ mercede non solum in hâc vitâ, verum etiam in immortali, ac sempiternâ cumulatissimè muneretur.*"

41. Quid cavendum in hac amplificandæ Periodi ratione?

R. Ne multæ synonymæ voces congerantur: ex. gr. si verbum, *remuneratur*, in prædicto exemplo positum amplifices tribus istis modis, "*coronat, remuneratur, cumulat.*

Nam istæ phrases, præterquàm quod ornatissimæ non sunt, idem fere omnes sonant. Id vitium pueris familiare est.

42. Quænam aliæ rationes dilatandæ sunt Periodi?

R. Peti possunt ab omnibus fere locis Oratoriis: Enumeratione partium, Adjunctis, Causis, Effectis, Similitudine, Comparatione, &c.

43. Da exemplum Periodi amplificatæ per Enumerationem Partium?

R. Sit hæc propositio amplificanda: "*Nihil est urbe Roma pulchrius.*" Quisquis Romam principem urbium spectat, illam palatiorum multitudinem et magnificentiam, illam sacrarum ædium dignitatem et amplitudinem, tot signa in ære ac marmore spirantia, tot eruditæ, ac superbæ vetustatis illustria monumenta, Romam denique veterem è suis veluti cineribus redivivam: hæc, inquam, omnia qui contemplatur, ita defixus admiratione stupet, ut nihil pulchrius Româ fieri posse fateatur.

44. Quonam pacto periodi partes inter se jungendæ sunt?

R. Id fit ope quarumdam particularum, quarum priores necessario inferunt posteriores. Priores serviunt primis membris periodi, et, ut Rhetores loquuntur, ejus *Protasim* continent. Posteriores ultimam periodi partem, quæ Apodosis dicitur, comprehendunt. Exemplo sit hæc periodus bimembris: *Quemadmodum ægroti ciborum suavitatem non sentiunt*, (en Protasis) *sic improbi virtutis gustum nullum habent.* (en Apodosis)

45. Quid hic notandum est?

R. Quod sententia sive materia Periodi non in protasi, sed in ejus apodosi, vulgo continetur, ut patet in allatâ periodo, cujus hæc propositio est, sive materia: *Improbis virtus non sapit.* In protasi continetur quod excogitatur ad amplificandam periodum, hoc est, ad probandam ornandamve ejus sententiam.

46. Cedo aliquas ejusmodi particulas, seu vincula nectendis apta membris.

R. Innumeras legendo deprehendes. Tales sunt: Quemadmodum: Sic, Si: Profecto: Quantum, Tantum: Cum, Tunc: &c.

47. Da exemplum Periodi unius membri, sive monocoli?

R. Sit hæc materia: "*Mores puerorum educatione*

formantur." "*Ut argillam artifex, sic pueros magister sapiens format.*" Phrasis hæc est monocolos; quia illi convenit allata capite primo definitio periodi, et ejus protasis membrum dici non potest, quia caret justâ membri periodici magnitudine. Est igitur incisum, quod cum sequenti apodosi junctum, unius membri legitimam mensuram conficit. Amplificatur autem à similitudine, ut patet.

48. Da exemplum Periodi bimembris.

R. "*Otium est omnium malorum origo.*" "*Quemadmodum labor bonorum omnium, et virtutem parens quodammodo dici potest: sic ab otio mala omnia et vitia proficiscuntur.*" Bimembris est à contrario.

49. Eadem trimembris ab effectis. "*Si causam quæras cur adolescentes rerum omnium utilium ignorantiâ laborant, cur viri ambitione, iracundiâ, cæterisque cupiditatibus ferantur in vitia præcipites, certissimam tot malorum originem in otio reperies.*

50. Quadratam periodum habes initio Tullianæ Orationis de Provinciis Consularibus. Dicitur quadrata periodus ea, cujus membra quatuor sunt, eaque ejusdem fere magnitudinis, adeo ut quadrum efficere videantur. "*Si quis vestrûm expectat quas sim provincias decreturus, consideret ipse secum, qui mihi homines è provinciis detrahendi sint: non dubitabit quid me sentire conveniat, cum quid mihi sentire necesse sit cogitarit.*" Vides membra fere omnia æqualia, et in quadrum veluti redacta.

51. Rotundam Tullius idem dabit initio Orationis pro Cæcinnâ. Est autem rotunda periodus, cujus primo quatuor membra sunt; deinde vero sic inter se apta et sibi respondentia, ut posteriora membra priori loco possint collocari manente eodem sensu, et lepore orationis. "*Si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque judiciis impudentia valeret, non minus in causâ cederet Aulus Cæcinnâ Sexti Æbutii impudentiæ, quam tum in vi faciendâ cessit audaciæ.*" Hujus periodi si membra postrema colloces initio, eadem sententia manebit: quemadmodum in circulo si partem imam summæ et summam infimæ loco posueris, eadem semper manebit figura. Quidam non distinguunt quadratam periodum à rotundâ.

52. Ponatur hæc sententia: "*Peccato magno gravitas est:*" fundetur sic in periodum bimembrem. "*Tanta est in peccato vel levissimo gravitas, tanta fœditas, tan-*

ta pestis, ut omnium mortalium salus unico sit mendacio, vel otioso verbo posthabenda."

53. Da trimembrem ex illo Sapientis effato: "*Tanquam à facie colubri fuge peccatum.*" "*Quemadmodum trepide refugeres, si anguem oculis igne suffectis, et exertâ linguâ in te irruentem conspiceres, ita non minore contentione, ac celeritate peccati vel umbram fuge.*"

54. Hanc Sapientis vocem, "*Memorare novissima tua et in æternum non peccabis;*" funde in quinque sexve membra. "*Si tecum attente reputaveris imminentem singulis momentis, quolibet in loco et negotio mortem; si te ad Supremi Judiciis horrendum tribunal obitâ morte statim rapiendum cogitaveris; si parata improbis in tartaro supplicia nullis unquam finienda sæculis; si constituta probis in cœlesti regno præmia, sæpe ac diligenter inspexeris: mihi crede, nunquam fiet, ut vel blandimentis voluptatum pelliciaris ad scelus, vel objecto cujuscumque calamitatis, ac periculi metu à rectâ virtutis viâ retraharis.*"

CAPUT SECUNDUM.

De Tropis.

55. Quid est Tropus?

R. Est aliqua dictio, quæ à propriâ significatione transfertur ad alienam et non propriam: sive, ut loquitur Cicero, verbum mutatum et inflexum: ut, Quintilianus, arcessitum. Porro verbum à proprià significatione transfertur ad alienam, vel propter utriusque similitudinem quandam et proportionem, estque Metaphora: vel propter oppositionem ac dissimilitudinem, estque Ironia, quam nonnulli annumerant figuris sententiarum, at minus rectè: vel propter essentialem conjunctionem, ita ut una sit de alterius essentiâ et compositione, estque Synecdoche: vel demum propter conjunctionem minus strictam, et Metonymia vocatur. Itaque istos tantum quatuor tropos numerant, qui rem accuratius definiunt. Alii tropos quosdam fieri volunt in uno verbo, quosdam in pluribus verbis.

56. Quot sunt Tropi in uno verbo?

R. Septem; Metaphora, Synecdoche, Metonymia,

Antonomasia, Onomatopæia, Catachresis et Metalepsis.

57. Quid est Metaphora?

R. Est translatio verbi ab uno cui proprium est, ad aliud cui non est proprium: ut, "*homo ardens irâ.*" Nam ardens proprie igni convenit, et transfertur ad hominem cui non est proprium; nec enim proprie homo ardet, sed ignis.

58. Quomodo fit Synecdoche?

R. 1o. Cum pars pro toto ponitur: ut *puppis* pro *nave*. 2o. Cum totum pro parte: ut, *fons* pro *aqua*. 3o. Cum sumitur materia pro ipsâ re quæ ex illa fit; ut, *ferrum* pro *ense*. 4o. Cum antecedentia pro consequentibus usurpantur; ut, *Boves ab agricolis domum reducuntur*, pro, *Nox adventat*.

59. Quomodo fit Metonymia seu transnominatio?

R. Cum causa per effecta, vel effecta per causam, vel id, quod continet pro eo quod continetur, vel res è signo declaratur; ex. gr. *Dona laboratæ Cereris*, pro, *frumentum in panem redactum*, quia Ceres inventrix frumenti dicitur.

60. Quid est Antonomasia seu Pronominatio?

R. Est tropus per quem aliquid pro vero rei significatæ nomine sumitur: ut *Eversor Carthaginis*, pro *Scipione*, qui evertit Carthaginem.

61 Quid est Onomatopæia, seu fictio vocis?

R. Est cum vox procuditur similitudinem habens cum ipsâ re significatâ; ut, *mugitus*, pro *sono quem boves edunt*.

62 Quomodo fit Catachresis, seu abusio?

R. Cum abutimur nomine alicujus rei ad aliam significandam, cui conjuncta et quasi vicina est; ut, *cum appellatur parricida is qui matrem interfecit*, qui proprie *matricida* dicendus esset.

63. Quomodo fit Metalepsis?

R. Cum dictio aliquid diversum à propriâ significatione ex iis quæ antecesserunt indicat; ut, *post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas*; id est, *post aliquot annos*; nam ex aristis æstates, ex æstatibus annos intelligimus.

64. Quot sunt Tropi qui in pluribus verbis versantur?

R. Quatuor: Allegoria, Periphrasis, Hyberbaton, et Hyperbole.

65. Quid est Allegoria?

R. Est tropus per quem rem aliquam per aliam similem exponimus: ut, *Cum magnas subiisset tempestates, rerum*

omnium naufragium fecit. Hoc est; *cum magna adiisset pericula, amisit bona omnia.*

66. Quid est Periphrasis, seu circumlocutio?

R. Est, cum id pluribus verbis explicatur, quod paucioribus dici poterat; ut, *ille à quo vitam accepisti*, id est, *tuus pater.*

67. Quid est Hyperbaton, seu transgressio?

R. Est cum perturbatur ordo verborum; ut, *qua de re*, pro, *de qua re.* &c.

68. Quid est Hyperbole, seu Superlatio, aut excessus?

R. Est cum sententia aliqua fidem excedit, augendæ rei gratiâ; ut, "*nive candidior*," "*anteire cursibus auras.*"

CAPUT TERTIUM.

De Figuris.

69 Quid sunt in oratione Figuræ?

R. Quod sunt in horto flores et in cælo stellæ; figuris enim oratio quasi quibusdam flosculis distincta nitet, et tanquam stellis conspersa lucet. Hinc orationis dignitas, robur, et propria quædam elocutionis oratoriæ majestas efflorescit.

70. Quid est Figura?

R. Est conformatio quædam sermonis elegantior, remota à communi modo, et loquendi consuetudine. Itaque quod præter communem usum loquendi ornatius dixeris, id cum figura dictum putabitur.

71. Quotuplicis sunt generis?

R. Duplicis: aliæ dicuntur Figuræ verborum, aliæ sententiarum.

72. Quænam vocantur Figuræ verborum?

R. Eæ quæ in verbis tantum habent dignitatem, id est, quæ positæ sunt in solâ conformatione verborum, quâ immutatâ Figuræ pereunt: ex. gr. "*Quid me expectas? Quid meam fidem imploras?*" Est figura Repetitionis. Quod si ita immutem verba: "*Quid me expectas? Cur meam fidem imploras?* Tunc non erit eadem Figura, quia non est repetitio illius particulæ, *Quid.*

73. Quænam vocantur Figuræ Sententiarum?

R. Quæ non in verbis tantum, sed in rebus ipsis quandam dignitatem habent; hoc est, quæ ita positæ sunt in sensu ac sententia, ut quibuscunque verbis proferantur, eadem semper Figuræ vis, ac majestas servetur.

Figuræ verborum fiunt in verbis nativam et propriam significationem retinentibus, sed certo modo collocatis.

74. In quo hæ Figuræ differunt à Tropis?

R. Quod Tropi fieri nequeant nisi verbis translatis: At Figuræ verborum propriis verbis constare possunt; ut, "*occidi, occidi hostem patriæ*:" Figura est quæ dicitur Repetitio; non tamen Tropus est quia *occidi* verbum proprium est non translatum.

75. Quomodo fiunt Figuræ verborum?

R. Tribus modis: 1o. Per *Additionem*, cum scilicet verbum verbo additur; ut, "*veniet, veniet illud tempus.*" 2o. Per *detractionem*, cum detrahitur aliqua vox: ut, *parentes, propinquos, amicos prodidit.* Detrahuntur enim conjunctiones. 3o. Per *Similitudinem*, cum variæ voces inter se similes ponuntur; ut, *Hoc vestimenti genus non tam ornat quam onerat.*

76. Quid est Repetitio?

R. Est figura, cum ab eâdem voce periodi membra inchoantur: *Quem P. R. damnavit, quem Senatus damnavit, quem omnium existimatio damnavit, eum vos sententiis vestris absolvetis?*

77. Quid est Conversio?

R. Est, cum eodem verbo finiuntur periodi membra; *illud ex te audire cupio, quare? cum ego te defenderim, non rogatus defenderim, tu horum omnium immemor me oppugnes.*

78. Quid est Complexio?

R. Est Figura quæ repetitionem complectitur et conversionem; cum videlicet oratio eodem verbo inchoatur et desinit: "*Qui sunt quos Deus summe odit? Impudici. Qui sunt quos etiam in hac vita diris suppliciis afficit? Impudici.*"

79. Quid est Conduplicatio?

R. Est cum idem verbum vel initio, vel in decursu orationis geminatur, affectûs exprimendi gratiâ: "*Vivit et vivit non ad deponendam sed ad confirmandam audaciam.*"

80. Quid est Traductio, seu Polyptoton.

R. Est cum eadem vox diversis locis usurpatur, casibus aut generibus paulum immutatis: "*Ei sum infensus, ejus aspectum ferre nequeo, illum auribus oculisque respuo, illo superstite vitam tranquillam agere non possum.*"

81. Quid est Gradatio, seu Climax?

R. Est cum ab uno ad aliud fit progressio, aliqua repetendo eorum quæ jam dicta sunt: "*Mihi doctrinam diligentia, doctrina gloriam, gloria æmulationem, æmulatio sempiternam laudem comparavit.*" Sed de gradatione fusius in Figuris Sententiarum.

82. Quid est Synonymia?

R. Est coacervatio multorum verborum eandem significationem habentium: "*Illum tandem aliquando furentem audacia, scelus anhelantem, pestem Senatui nefarie molientem emisimus, ejecimus, eliminavimus.*"

83. Quomodo fit Polysyntheton?

R. Cum multæ conjunctiones congregantur: *teque, tuique similes, tibique charos, et aspernor, et aversor, et execror; nec timeo minas quas jactas, nec terrent me pericula quæ denuntias.*"

84. Quid est Ellipsis?

R. Figura est in narrationibus usitatissima, fitque cum verbum quoddam reticetur, quod facile intelligitur; "*Hic tumultuari famuli, lugere ancillæ, mærere filii, conjux misera lamentari,*" subauditur cœpit vel cœpere.

85. Quid est Adjunctio?

R. Est cum ad unum verbum sententiæ plures referuntur. "*Non illum avaritia ab instituto cursu ad prædam aliquam revocavit, non libido ad voluptatem, non amœnitas ad delectationem, non nobilitas urbis ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem.*"

86. Quid est Disjunctio, seu Dissolutio?

R. Est cum demptis conjunctionibus multa copulantur: "*Homerum Colophonii suum esse civem dicunt, Chii suum vindicant, Salamini repetunt, Smyrnæi vero suum esse confirmant.*" Pro Archia.

87. Quid est Paronomasia, seu Annominatio?

R. Est cum paululum immutata verba, atque deflexa in oratione ponuntur: "*Cum lectum petis, de letho cogita.*"

88. Quid est Similiter Cadens?

.*R* Est cum duæ vel plures sententiæ, seu orationis

membra iisdem casibus efferuntur: "*Quid tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuentibus, littus ejectis.*"

89. Quid est Similiter Desinens?

R. Est cum plures Sententiæ simili modo finiuntur: "*Itaque non sum prædicaturus, quantas res ille domi militiæque, terrâ marique, quantaque felicitate gesserit, ut ejus voluntatibus non modo cives semper assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint, sed etiam venti tempestatesque obsecundarint.*"

90. Quid est Compar, seu Isocolon?

R. Est cum varia in Oratione membra constant pari ferme numero syllabarum: "*Tam difficile bellum Pompeius extrema hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, media æstate confecit.*"

His figuris ut nihil in Arte Rhetoricâ præstabilius, sí usurpentur ea qua par est moderatione ac prudentia; ita nihil fere putidius, si temere ac pueriliter adhibeantur.

91. Quid est Allegoria?

R. Nihil aliud est, quam multiplicata et continuata translatio. Tametsi autem in verbis sita sit, in sententiis tamen dignitatem et locum habere potest, ob similitudinis gratiam, quam plerumque continet, et translationis leporem. Exempla habet Cicero speciosissima: "Neque tam fui timidus, ut qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reipublicæ navem gubernassem, salvamque in portu collocassem, frontis tuæ nubeculam, aut collegæ tui contaminatum spiritum pertimescerem. Alios ego vidi ventos, alias prospexi animo procellas, aliis tempestatibus non cessi; sed unum me pro omnium salute obtuli."

92. Quid est Antithesis?

R. Est figura qua verba verbis, aut sententiæ sententiis oppositæ referuntur: "Ex hac parte pugnat pudor, illinc petulantia; hinc fides, illinc fraudatio; hinc pietas, illinc scelus.

93. Quid est Apostrophe?

R. Figura est qua Orator ab Auditoribus quos alloquitur, ad absentem vel præsentem quempiam seu vivum, seu mortuum, aut etiam ad res inanimatas sermonem convertit, quas veluti personas quasdam compellat: "Vos, Albani

tumuli atque luci, vos, inquam, imploro et obtestor; vosque, obrutæ aræ, quas ille substructionum insanis molibus oppressit: tunc vestræ religiones viguerunt, vestra vis valuit.

94. Quid est Communicatio?

R. Exornatio est, qua causæ nostræ confidentes, aut ipsos consulimus adversarios, aut cum Judicibus quid faciendum sit, quidve factum oportuerit deliberamus: "Nunc ego vos consulo, quid mihi faciendum putetis; id enim consilii profectò taciti dabitis, quod egomet mihi necessariò capiendum intelligo."

95. Quid est Concessio?

R. Figura est, cum videmur etiam aliquid iniquum adversario concedere: "Habes igitur, Tubero, quod est accusatori maxime optandum, confitentum reum; sed tamen ita confitentem se in ea parte fuisse, qua te, Tubero, qua virum omni laude dignum, patrem tuum."

96. Quid est Correctio?

R. Est quæ verbum aut sententiam retractat et corrigit, ut aliquid aliud subjiciatur, quod magis propositione conducat: "O! stultitiam! stultitiam-ne dicam, an impudentiam singularem?"

97. Quid est Deprecatio?

R. Est Figura qua opem alicujus Dei aut hominis imploramus: "Quid restat, nisi ut orem obtesterque vos, Judices, ut eam misericordiam tribuatis fortissimo viro, quam ipse non implorat, ego autem, repugnante hoc, et imploro et exposco."

98. Quid est Distributio, seu Partitio?

B. Est cum rem fusius explicamus, et in partes suas distribuimus: "Sed ego Atratino humanissimo atque optimo Adolescenti, meo necessario, ignosco, qui habet excusationem vel pietatis, vel necessitatis, vel ætatis. Si voluit accusare, pietati tribuo; si jussus est, necessitati; si speravit aliquid, pueritiæ."

99. Quid est Dubitatio?

R. Est cum hæremus et ambigimus quid dicendum agendumve sit: "Quid primum querar? aut unde potissimum exordiar? aut quod aut à quibus auxilium petam? Deorum-ne immortalium? Populine Rom. vestram-ne, qui summam potestatem habetis hoc tempore, fidem implorem?

100. Quid est Exclamatio?

R. Est orationis elatio, quæ motum animi vehementiorem in re gravi exprimit, interjectione adhibita, nonnunquam vero suppressa. "O Dii Immortales! ubinam gentium sumus? quam Rempub. habemus? in qua urbe vivimus?"

101. Quid est Expolitio?

R. Oratio est, qua commutatis verbis congestisque prudenter figuris, eadem sententia varie versatur et effertur quò gratior, clariorque subjiciatur velut oculis ac magis magisque ornetur. "O vita hominum fluxa, fugax et in mortem præceps, nisi fluxam litteræ figerent, fugacem retinerent, sustinerent præcipitem; extingueretur, heu! fama nostra simul cum corpore, et eodem cum cineribus tumulo præclare factorum recordatio conderetur, si abessent litteræ, nisi" &c.

102. Quid est Gradatio, seu Augmentum?

R. Non tantum figura est verborum, sed etiam sententiarum, in qua sequens oratio semper addit aliquid ad præcedentem: "Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare, prope parricidium necare, quid dicam? in crucem tollere."

103. Quid est Hypotyposis?

R. Figura est qua res quæpiam sic verbis exprimitur, ut non tam audiri vel legi, quam geri et oculis usurpari videatur. Differt autem Hypotyposis ab Ethopæia, quod hæc tota sit in exprimendis animi affectibus, illa vero corpus delineat potius quam mentem: "Videor mihi hanc urbem videre, arcem omnium gentium, subito incendio concidentem; cerno animo sepultam patriam, miseros atque insepultos acervos civium; versatur mihi ante oculos Cethegi furor in vestra cæde bacchantis."

104. Quid est Imprecatio?

R. Est execratio quædam, qua male alicui precamur: "Quin tu abis in malam rem malumque cruciatum. Dii te perdant, fugitive, ita non modo nequam et improbus, sed fatuus et amens es."

105. Quid est Interpretatio?

R. Est figura, qua dictum aut factum alicujus juxta sententiam et mentem nostram interpretamur.

106. Quid est Interrogatio, sive Erotesis?

R. Est figura quæ adhibetur, non tam quærendi quam instandi urgendique causa ad varios animi motus ciendo, opportuna et usitatissima, cum nulla figura sit quæ per Interrogationem non possit exprimi. "Quid enim, Tuberos

tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? Cujus latus ille mucro petebat? Qui sensus erat tuorum armorum? Quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi?

107. Quid est Ironia?

R. Est cum aliud plane dicimus, quam verba significare videantur. Ita Tullius de Morte P. Clodii hominis sceleratissimi: "Sed stulti sumus, qui Africanum, Pompeium, nosmetipsos cum P. Clodio conferre audeamus: tolerabilia fuerunt illa: P. Clodii mortem æquo animo ferre nemo potest. Luget Senatus, mœret equester ordo, tota civitas confecta senio est, squallent municipia, afflictantur coloniæ, agri denique ipsi tam beneficum, tam singularem, tam mansuetum civem desiderant."

108. Quid est Licentia?

R. Figura est qua utitur orator, cum ea quæ gravia dictu sunt aut periculosa, magna libertate dicturum se profitetur: "Attende jam, Torquate, quam ego non defugiam auctoritatem Consulatûs mei: maxima voce, ut omnes exaudire possint, dico semperque dicam. Adestote omnes animis, qui adestis corporibus, erigite mentes auresque vestras, et me de invidiosis rebus, ut ille putat dicentem attendite."

109. Quomodo fit Præteritio?

R. Cum profitemur nos præterire aut nescire, aut nolle dicere, quod tamen maximè dicimus. "Nihil de illius intemperantia loquor, nihil de singulari nequitia ac turpitudine; tantum de quæstu ac lucro dicam."

110. Quid est Occupatio?

R. Figura est, per quam ea quæ ab adversariis, aut ab ipsis auditoribus objici possent, prævertimus, ultroque rationem facti cujuspiam, dictive reddimus. "Quæret quispiam cur responderit non interrogatus? Quid igitur? Debuit-ne suo silentio fateri confictum crimen?

111. Quid est Prosopopæia?

R. Est Oratio in qua rebus mortuis, aut sensûs expertibus sermonem accommodamus: aut absentes tanquam præsentes, vita functos tanquam spirantes, ac loquentes inducimus. Passim inveniuntur exempla.

112. Quid est Reticentia, seu Aposiopesis?

R. Eadem fere figura est atque præteritio, Aposiopesis græcè dicta, cum scilicet post aliquot verba sermo abrumpitur, neque perficitur quod dici cœptum erat:

"Quos ego—Sed motos præstat componere fluctus."

113. Quid est Subjectio?

R. Figura est, qua Orator vel interrogat seipsum et respondet sibi, vel cum alium interrogat non expectat responsum, sed aliud de suo addit. "Quam affers excusationem absentiæ tuæ? Fuisse te morbo impeditum? At valebas ut cum optime."

114. Quid est Sustentatio?

R. Figura est, qua suspensos tenemus aliquandiu audientium animos, donec tandem id quod quasi animo conditum servabatur exponimus. Adhiberi autem solet hæc figura, cum explicaturi sumus aliquid inusitatum, admirabile, aut inexpectatum, nisi forte quis jocari velit aut movere risum.

PARS SECUNDA.

De Iventione Oratoria.

115. Unde eruuntur dicendi præsidia Oratori necessaria?

R. Quatuor e fontibus. Nulli enim deesse potest dicendi copia, qui Rhetoricæ materiam, causarum genera, locos oratorios, et oratoriam argumentationem probe noverit.

CAPUT PRIMUM.

De Rhetoricæ Materia.

116. Quæ est Materia cujusque artis?

R. Est ea circa quam versatur Ars: ex. gr. Medicinæ materia sunt morbi; Picturæ materia sunt colores; et sic de aliis, quia circa ea versantur et occupantur artes illæ.

117. Materia vero Rhetoricæ quænam est?

R. Res illæ sunt quæ in disputationem sive quæstionem cadere possunt.

118. Quotuplex quæstio fieri potest de unaquaque re?

R. Duplex: altera infinita quæ Thesis Græcè et propositum Latine dicitur; altera finita, quæ Hypothesis Græce, Latine Causa et Controversia nominatur.

119. Quid vocas quæstionem infinitam, seu Thesim?

R. Quæ nullis finita et adstricta est adjunctis, seu circumstantiis; quales sunt, persona, locus, tempus, &c.

120. Quid vocas quæstionem finitam, seu Hypothesim?

R. Quæ aliqua circumstantia definitur ac terminatur.

121. Da utriusque exemplum?

R. Si quæratur, "Sit-ne addiscenda Rhetoricæ Ars?" quæstio illa infinita est, quia generatim id quæritur, nullius mentione facta personæ, vel loci, vel temporis. At si quæram: "Sit-ne addiscenda feminis," vel, "Ante an post Philosophiam?" tales quæstiones finitæ sunt, quia adjuncta hujusmodi infinitam illam, et generalem quæstionem circumscribunt, et Thesim revocant ad Hypothesim; hoc est, quod generale est, contrahunt ad id quod particulare est.

122. Quomodo Hypothesis revocatur ad Thesim?

R. Sumendo id quod generale est: ex. gr. "Si laudaturus diligentiam, excurram in laudem virtutis, quæ diligentiæ genus est."

123. Quæstiones omnes suntne ejusdem rationis?

R. Nequaquam. Alia enim dicitur actionis, cujus finis est agere: "Sit-ne bellum infidelibus indicendum?" Alia cognitionis, cujus finis est scire tantum, et cognoscere aliquid: "Cujusnam mensis die luna deficiet hoc anno?

CAPUT SECUNDUM.

De Triplici Causarum Genere.

124. Quot sunt causarum genera, in quibus versari Orator potest?

R. Tria: Judiciale, Deliberativum, et Demonstrativum.

125. In quas partes dividuntur hæc tria genera?

R. Judiciale in duas; nempe, Accusationem ac Defensionem. Deliberativum etiam in duas; Suasionem scilicet et Dissuasionem. Demonstrativum in duas; Laudem et Vituperationem.

126. Qualia tempora respiciunt hæc tria causarum genera?

R. Judiciale præteritum tempus; nemo enim accusari vel defendi possit, nisi ob rem quæ jam gesta sit. Deliberativum futurum, neque enim deliberamus, nisi de futu-

ris. Demonstrativum non præsens modo, sed præteritum; laudari siquidem, aut vituperari quis potest, vel ob ea quæ gessit jam vel quæ gerit.

CAPUT TERTIUM.

De Locis Oratoriis.

127. Quid est locus Oratorius?

R. Est locus, in quo inveniuntur argumenta seu probationes, et unde sumuntur. Clarius dixeris: Loci Oratorii sunt argumenta quædam rebus omnibus communia, e quibus tanquam e scriniis et loculis depromuntur propriæ cujusque rei probationes.

128. Quid est Argumentum?

R. Est ratio probabilis idonea ad faciendam fidem.

129. Quid est Fides?

R. Est firma animi, iis quæ dicuntur, credentis assensio.

130. Quid est Opinio?

R. Est imbecillis assensio. Tam fides autem quam opinio argumentatione gignitur.

131. Quid est Argumentatio?

R. Est explicatio et dilatatio argumenti.

132. Quotuplicis generis argumenta sunt.

R. Duplicis: Alia insita, seu intrinseca; alia remota, seu extrinseca, quæ etiam assumpta dicuntur, et sine arte; non, quod sine arte tractentur, sed quod sine arte multa inveniantur, et quasi foris ultroque afferantur.

133. Quid vocas Argumenta Intrinseca?

R. Ea quæ petuntur ab loco Oratorio intrinseco, sive qui est in ipsa re.

134. Quænam sunt Extrinseca seu remota argumenta?

R. Ea quæ petuntur ab loco qui est extra rem, qui idcirco extrinsecus appellatur.

135. Quot sunt loci Intrinseci?

R. Sexdecim: Definitio, Enumeratio partium, Notatio, Conjugata, Genus, Forma, Similitudo, Dissimilitudo, Contraria, Adjuncta, Antecedentia, Consequentia, Repugnantia, Causæ, Effecta et Comparatio.

136. Quot sunt loci Extrinseci?

R. Sex: Præjudicia, Fama, Tabulæ, Jusjurandum, Tormenta et Testes.

137. Quid est Definitio?

R. Est oratio quæ naturam illius rei, quæ definitur, explicat.

138. Quid est Enumeratio Partium?

R. Est alicujus totius in suas partes distributio. "Non ætas quemquam, non valetudo, non sexus retardavit, quominus oculos insolito spectaculo impleret. Te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes."

139. Quid est Notatio, seu Etymologia?

R. Locus est, qui verborum originem et significationem inquirit: ex. gr. Si diceres Ciceronem verum fuisse Consulem, quia bene saluti patriæ consuluit.

140. Quid sunt Conjugata?

R. Ea quæ ab uno orta vocabulo, varie commutantur: sic a Pudicitia, pudor, pudicus, pudice, &c. oriuntur. Argumentum a Conjugatis sic exprimitur: "Christi vitam non imitaris, ergo non es Christianus."

141. Quid est Genus?

R. Est quoddam totum, plures continens partes communione quâdam inter se similes, specie tamen differentes. Virtus genus est quia complectitur prudentiam et alias quæ sunt ejus partes, inter se quidam similes, quia earum quælibet virtus est, differentes tamen, quia earum natura diversa est. Hujusmodi est Argumentum: "Virtutem colit, ergo et Temperantiam."

142. Quid est Forma, seu Species?

R. Est pars generi subjecta: argumentum ita ducitur ab hoc loco: "Inest in hoc adolescente castitas, ergo et virtus:" et ita de aliis.

143. Quid est Similitudo?

R. Est Argumentum sumptum a re quapiam tali, qualis est ea quæ tractatur: Exemplum est hujusmodi: "Beneficia similia sunt floribus, non placent ferme nisi recentia."

144. Quid est Dissimilitudo?

R. Est argumentum petitum a re quapiam diversa et dissimili ejus rei, quæ probanda sumitur. Sic Tullius probat absolvendum esse a Judicibus Murænam, quia condemnasset illum Catalina, non decet enim id sentire viros optimos, et sapientissimos, quod sentiret homo sceleratissimus et dementissimus

145. Quot sunt Contrariorum, seu oppositorum genera?

R. Quinque: 1o. Adversa, quæ inter se maxime distant: ut, virtus et vitium. 2o. Privantia, quæ sunt habitus et ejus privatio: ut, vita et mors. 3o. Relata, quæ mutuo sibi sic respondent, seque invicem ita respiciunt, ut unum sine altero cognosci non possit. Tales sunt discipuli et magister. 4o. Negantia, quorum ut unum negat aliud requiritur: pius et impius. 5o. Repugnantia, quæ inter se non congruunt: ut, odisse aliquem et laudare.

146. Quid sunt Adjuncta?

R. Ea quæ cum re conjuncta sunt, sive rei cujuslibet circumstantiæ. Comprehenduntur hoc versiculo: "Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando." Exemplum præclarissimum invenitur in Oratione pro Milone, ubi ab adjunctis probat Cicero, non Milonem Clodio, sed Clodium Miloni struxisse insidias.

147. Quid sunt Antecedentia?

R. Sunt ea quæ necessario cohærent cum consequentibus: in quo differunt ab Adjunctis, quæ cum illis non sunt necessario conjuncta: "Ortus est Sol, ergo dies est," exemplum est hujus loci.

148. Quid sunt Consequentia?

R. Ea sunt quæ rem necessario consequuntur. Exemplum sic se habet: "Cicatricem habet, ergo olim accepit plagam."

149. Quid est causa?

R. Est id unde res aliqua est: ex. gr. vulnus est causa mortis, quia a vulnere mors prosequitur. Causa est quadruplex: Finalis, Efficiens, Formalis et Materialis.

150. Quid est Causa Finalis?

R. Ea est cujus gratia sit aliquid: Beata vita est Causa Finalis hominis, quia agit omnia ut illam acquirat.

151. Quid est Causa Efficiens?

R. Est id a quo aliquid est: Argumentum est hujusmodi: Mundus a Deo creatus est, ergo est opus numeris omnibus absolutum.

152. Quid est Causa Formalis?

R. Est id quo res aliqua in suo statu constituitur et a rebus aliis distinguitur. Sic animus est hominis forma, est enim causa cur homo sit, eumque a rebus aliis distinguit.

153. Quid est Causa Materialis?

R. Est ex qua et in qua aliquid fit: Sic marmor statuæ, corpus hominis materia est.

154. Quid sunt Effecta?

R. Ea quæ orta sunt de Causis. Tale est Argumentum: Fumus est, ergo ignis est vel fuit. Effectorum autem genera totidem sunt quot causarum: singulis enim causis sua respondent effecta.

155. Quid est Comparatio?

R. Est locus in quo duo vel plura, quæ habent aliquid commune, inter se comparantur; sive, est argumentum quod ducitur ab alia re magis aut minus, aut æque certa, vel probabili ac verisimili. Hinc triplicem comparationem distinguunt Rhetores: unam vocant Majorum, sive a Majore ad minus; alteram Minorum, sive a Minore ad Majus; tertiam Parium sive a Paribus. In prima colligitur et probatur minus verisimile ex alio magis verisimili ac certo; in secunda, probatur magis certum ex minus certo; in tertia æquec ertum aut Probabile ex æque certo. Ad hunc locum revocatur exemplum, quod est comparationis quoddam genus et argumentum efficax ad persuadendum.

156. Quid est Præjudicium?

R. Est judicium aliquod antea factum, et sententia prius lata in causa quapiam simili, unde sumi potest exemplum, et modus judicii in præsenti causa ferendi.

157. Quomodo fit argumentum a Præjudiciis?

R. Si ostendat Orator id quod contendit fieri debere, vel quia in similibus causis aut rebus ad eamdem causam pertinentibus, similia judicia jam lata sunt: vel quia illud ipsum judicium, quod jam ferendum est, fuit ab iisdem aut ab aliis Judicibus pronuntiatum.

158. Quomodo fit argumentum a Fama?

R. Ostendendo id quod in quæstionem vocatur, ex communi hominum sermone verum esse.

159. Quomodo a Tabulis?

R. Si demonstretur id, de quo agitur, in publicas tabulas relatum esse, adeoque pro indubitato habendum.

160. Quomodo a Jurejurando?

R. Si ostenderimus, illud idem cujuspiam viri gravis et probi juramento esse confirmatum.

161. Quomodo a Tormentis?

R. Demonstrando, vi tormentorum vel a consciis illius rei, quæ probanda est, expressam esse confessionem vel a reo.

162. Quomodo a Testibus?

R. Si idipsum cujuspiam gravi testimonio confirmari docuerimus.

CAPUT SEXTUM.

De Argumentatione Oratoria.

163. Quid est Argumentatio?

R. Est fusior argumenti et artificiosa explicatio.

164. Quot sunt Argumentationis species?

R. Quatuor: Ratiocinatio, Enthymema, Sorites et Dilemma.

165. Unde sumuntur quadruplicis hujusmodi argumentationis materiæ?

R. Ex locis Rhetoricis, sumendo res certas, aut probabiles, quæ valeant ad conficiendam aliquam argumentationem.

166. Quid est Ratiocinatio?

R. Est argumentatio perfectissima, suis omnibus constans partibus, certoque inter se ordine connexis. Syllogismus alio nomine vocatur.

167. Quænam sunt ejus Partes?

R. Tres præcipue: Propositio, Assumptio et Complexio. Ex. gr.

Omne vitium est fugiendum: Propositio.
Atqui pigritia est vitium: Assumptio.
Ergo pigritia est fugienda. Complexio.

Quod si propositioni subjiciatur sua probatio, et sua item assumptioni adjungatur confirmatio, erunt quinque partes, et ex tripartita fiet Ratiocinatio quinque partita. Exemplum proferam: "Omne vitium est fugiendum, quia turpe et perniciosum est:" en propositio probationi suæ juncta. "Atqui pigritia vitium est, quia rationi adversatur et immunera damna creat:" en Assumptio cum sua probatione. "Igitur pigritia fugienda est." Complexio.

168. Est-ne semper servandus ordo ille propositionum?

R. Non: sed eum, ad vitandam satietatem multis modis variare oportet; modo ab Assumptione, modo a Complexione ducendo initium.

169. Quid est Enthymema?

R. Est pars ratiocinationis, seu ratiocinatio imperfecta. Fit autem hoc modo; tollendo unam ex primis propositionibus, nimirum vel propositionem vel assumptionem: "Omne vitium est fugiendum; igitur pigritia fugienda est."

170. Quid est Sorites?

R. Est argumentatio quædam generalis, multas particulares acervatim convolvens et amplectens; unde latine dictus est acervalis. Exemplum est hujusmodi: "Quod est bonum, est expetendum; quod expetendum, approbandum; quod approbandum, laudabile; ergo omne bonum est laudabile."

171. Quid est Dilemma?

R. Est ratiocinatio imperfecta, constans duabus partibus contrariis, quarum utramlibet concedit adversarius, reprehenditur. Antonium urget Cicero hoc dilemmate, Phillippica Secunda: "Cæsaris percussores aut fuerunt parricidæ, aut patriæ defensores: si parricidæ, cur eos laudavisti? Si patriæ defensores, cur eorum patronos accusas, et me insectaris?"

PARS TERTIA.

De Dispositione Oratoria.

172. Quot sunt partes Orationis?

R. Quatuor: Exordium, Narratio, Confirmatio et Peroratio. Additur aliquando quinta pars, Confutatio; sed hæc ad Confirmationem spectat, et semper cum illa conjuncta est.

173. Quid est Exordium?

R. Est pars orationis animum auditoris comparans ad reliquam orationem.

174. Quomodo comparatur animus auditoris?

R. Tribus modis: si nimirum reddatur benevolus, attentus et docilis.

175. Quomodo reddi poterit benevolus?

R. Reddetur benevolus: 1o. Si virtutes ipsius com-

memorentur. 2o. Si Orator de se demisse, ac modeste loquatur. 3o. Si adversariis conflemus invidiam.

176. Quomodo redditur Attentus?

R. Si nos esse dicturos promittemus de rebus magnis, necessariis et utilibus.

177. Quomodo sit Docilis?

R. Si ostendamus qua de re simus dicturi, et eam recte dividamus.

178. Qualia esse debent Exordia?

R. 1o. Accurata et acuta. 2o. Instructa sententiis et apta verbis. 3o. Ipsi rei de qua agitur convenientia. Itaque in gravi motu possunt esse vehementiora et abrupta.

179. Quæ sunt vitiosa Exordia?

R. Ista: 1o. Vulgare, quod in plures causas accommodari potest. 2o. Commune, quod in contrariam partem causæ potest convenire. 3o. Longum, quod pluribus verbis ultra quam satis est producitur. 4o. Separatum, quod tanquam membrum avulsum a capite, ipsi causæ non est connexum.

180. Quid est Narratio?

R. Narratio sive explicatio est expositio facti vel causæ ipsius de qua agitur. Locum habet potissimum Narratio in causis judicialibus.

181. Quæ sunt Leges Narrationis sive Explicationis?

R. Primo, ut sit brevis. Secundo, ut sit perspicua. Tertio, ut probabilitatem habeat. Quarto, vel in exordio ponenda est, vel ad initium primæ partis prout res ipsa sinet.

182. Quid est Confirmatio?

R. Est pars orationis, in qua firmamenta causæ afferuntur.

183. Quot habet Partes?

R. Duas: Prima est, quæ proprie confirmatio dicitur, in qua ea quæ pro nobis sunt firmamus ac stabilimus. Secunda est, quæ confutatio seu reprehensio vocatur, in qua ea quæ contra nos sunt refellimus et confutamus.

184. Quid est Peroratio?

R. Est orationis postrema pars, in qua Orator id, quod tota oratione contendebat, majori vehementia evincere et obtinere nititur.

185. Quot præcipuas habet partes?

R. Duas : Amplificationem et Enumerationem sive Anacephaleosin.

186. Quomodo bene fit Amplificatio in Peroratione ?

R. Si moveatur prius ipse Orator, quam alios moveat. Si ea rite observentur quæ ad Amplificationem spectant.

187. Quomodo fit Enumeratio, seu Synopsis rerum dictarum in tota Oratione ?

R. Si quæ fusius dicta in orationis corpore sunt, eorum breviter repititio fiat.

FINIS.

LIBRARY OF CONGRESS
0 027 249 416 2